

Л.О. Штанько, к.е.н., доц.

Національний університет харчових технологій
Український гуманітарний інститут

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто сутність інвестиційної привабливості, яка є індикатором залучення потенційних інвесторів. Об'єктом дослідження обрали підприємства кондитерської промисловості. Загальна ситуація в галузі створює позитивний або негативний інвестиційний клімат для підприємства, тому в роботі досліджено стан кондитерської галузі за останні два роки. Встановлено, що інвестиційний клімат в Україні для кондитерських підприємств серйозно погіршився протягом 2013–2014 років. Важливою складовою для оцінки інвестиційної привабливості є визначення джерел, які залучають підприємства для фінансування своєї інвестиційної діяльності. Для більш поглибленої оцінки були обрані такі виробники, як АТ «ВО «КОНТИ», ПАТ «Полтава-кондитер» та ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен». На основі даних зазначених підприємств у роботі проаналізовано джерела фінансування їх інвестиційної діяльності, що показало використання як власних коштів, так і довгострокових кредитів. Проведений аналіз вказав на підвищення інвестиційної активності кондитерських підприємств за останні роки. В підсумках дослідження зроблено висновки щодо інвестиційної привабливості кондитерських підприємств на сучасному етапі.

Ключові слова: інвестиційна привабливість; інвестиційна діяльність промислових підприємств; джерела фінансування інвестиційної діяльності; кондитерська промисловість.

Постановка проблеми. Гостра політична обстановка, тяжка економічна криза, що склалися в Україні протягом 2013–2014 років, призвели до характерних зрушень в устрої ринку промислових та продовольчих товарів країни. Окреме питання постало щодо діяльності підприємств кондитерської промисловості. Сучасні умови функціонування кондитерських підприємств за останні два роки почали характеризуватися підвищеним рівнем невизначеності, спадом економічної активності, більшим загостренням конкуренції, нестачею фінансових ресурсів для забезпечення розвитку. У такій ситуації переважна більшість вітчизняних підприємств не мають власних надходжень ззовні, що стимулює їх забезпечувати конкурентний рівень інвестиційної привабливості. Важливим етапом формування інвестиційної привабливості підприємства є детальніше

визначення сутності даного поняття, розгляд джерел формування інвестиційної привабливості підприємств кондитерської промисловості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвитку теоретичних та практичних засад оцінки інвестиційної привабливості підприємства присвячені праці таких провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників, як І.Т. Балабанова, І.О. Бланка [1], Ф.Ф. Бутинця, М.Н. Крейніної, М.Портера, Ю.І. Прилипка [8], М.Г. Чумаченка, Г.О. Харламової [13], А.А. Пересади, Ю.М. Коваленко та С.В. Онікієнко [6], О.В. Носової [4], О.В. Товстенюка [11] та інших.

Метою статті є визначення джерел фінансування інвестиційної діяльності кондитерських підприємств, оцінка їх інвестиційної привабливості та відстеження її зміни в умовах політичної та соціальної нестабільності країни.

Викладення основного матеріалу дослідження. Проблема здійснення інвестиційної діяльності стала однією з найактуальніших у процесі реформування економіки та виходу України з економічної кризи. Інвестиційна привабливість підприємства (ІПП) як об'єкта інвестування є важливим показником, під яким слід розуміти його інтегральну характеристику з точки зору наявного фінансового стану, можливостей розвитку техніко-економічного та організаційного рівня виробництва, соціальної безпеки, інформаційної забезпеченості та інших вимог потенційних інвесторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

О.С. Павлова розглядає інвестиційну привабливість підприємства як комплексну характеристику ефективності діяльності підприємства, що визначає його фінансовий стан, прибутковість і ризики, рівень використання інтелектуального капіталу, спроможність до випуску якісної продукції на основі розробленої стратегії розвитку, що обґрунтовує доцільність вкладання коштів інвестором з метою отримання прибутку чи досягнення іншого позитивного ефекту [5, с. 6].

А.А. Пересада, Ю.М. Коваленко та С.В. Онікієнко акцентують увагу на важливості застосування комплексного підходу у розгляді формування ІПП. Автори виокремлюють чинники, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства: галузь, місцезнаходження, стосунки з владою, власники, виробничий потенціал, фінансовий стан, інвестиційна програма [6, с. 120–121].

А.М. Турило та С.В. Капітула певним чином ототожнюють інвестиційну привабливість та інвестиційну безпеку підприємства [12, с. 140], наголошуючи на тому, що мінімальні ризики вкладання капіталу є ключовим чинником зацікавлення фінансових чи реальних інвесторів.

Р.М. Скриньковський розглядає ПП як інтегральну характеристику, що ґрунтується на узгодженні мети і характеру інвестування інвестора та цілей реципієнта інвестицій, що забезпечує досягнення комплексного позитивного ефекту від освоєння капіталовкладень для кожного з них з позиції перспективності та розвитку [10, с. 62–63].

О.Є. Кузьмін поділяє ПП на такі різновиди: фінансово-економічна, соціальна, партнерська, адміністративно-правова, товарна, іміджево-брендова, логістично-територіальна та технологічно-майнова [3, с. 246–254].

Проведені дослідження дають змогу розглядати інвестиційну привабливість як комплексну характеристику підприємства, що створює підстави для перемоги у конкурентній боротьбі за інвестиційні ресурси.

Реальні та фінансові інвестори розглядають інвестиційну привабливість підприємства по-різному, вкладаючи у цю категорію відмінне змістове наповнення, залежно від їх пріоритетних цілей. Фінансові інвестори відстежують вартість та прибутковість цінних паперів підприємства, тенденції щодо цінних коливань, стабільність котирувань цінних паперів на фондовому ринку. Реальні інвестори, на відміну від фінансових, зацікавлені в акумулюванні максимального спектра інформації щодо всіх сфер функціонування підприємства, оскільки вони стають співвласниками та націлені на забезпечення його розвитку.

ПП кондитерської галузі доцільно розпочати з аналізу промисловості. Сьогодні український кондитерський ринок – це структурований ринок з високою конкуренцією, що характеризує висока концентрація: на частку п'ятірки лідерів приходиться 50 % реалізації кондитерських виробів країни в натуральному виразі.

Кондитерський ринок характеризується широким номенклатурним рядом товарів, які традиційно об'єднують у три групи: шоколадні вироби, що містять какао, цукрові вироби без какао і вироби борошняні. Частка цих груп у загальному обсязі виробництва нерівнозначна і нестабільна, але частка групи борошняних виробів завжди більша від інших. Кондитерські вироби і в межах окремих груп значно відрізняються між собою за складом і споживчими властивостями, але безперечною їх перевагою є високий ступінь механізації та автоматизації технологічних процесів, що дозволяє організувати поточно-механізоване виробництво й отримувати готові вироби окремо загорнутими, що забезпечує зберігання заданих споживчих, медично-біологічних та санітарно-гігієнічних показників. Крім того, штучна упаковка надає виробам особливої привабливості [15].

Аналіз стану і перспектив розвитку кондитерського ринку в Україні свідчить, що основним джерелом формування пропозиції на ринку є вітчизняне виробництво, його продукція становить близько 95 % в загальному обсязі. 70 % ринку кондитерської продукції контролюється сімома найбільшими виробниками, серед яких «Рошен», «Конті», «АВК», «Крафт Фудз Україна» [14].

Станом на початок–середину 2013 року певну частину українського виробництва і, як наслідок, кондитерського ринку, контролювали зарубіжні кондитерські компанії, що вкладають значні кошти в розвиток місцевих підприємств, що показано в таблиці 1 [15].

Протягом 2002–2012 років провідну позицію за обсягами виробництва кондитерських виробів займала корпорація «Рошен», якій по праву належало майже 30 % ринку. Близько 25 % ринку солодощів належало ПрАТ «ВО «Конті» і 15 % компанії «АВК». Частка корпорації «Бісквіт-Шоколад» наростила свої обсяги до майже 7 % частки ринку [9].

*Таблиця 1
Наявність іноземного капіталу на кондитерському ринку України*

Українська компанія	Іноземний інвестор	Тип інвестора	Частка в капіталі, %
«Крафт Фудз Україна»	Kraft Foods (США)	стратегічний	100
ПРАТ «Світоч»	Nestle S.A (Швейцарія)	стратегічний	96,89
ПРАТ «Житомирські ласощі»	Cobiso Union Inc (США)	нд	87,37
АТ «Полтавакондитер»	Sigma Bleyzer (США)	портфельний	76,27
АТ «АВК»	Western NIS Enterprise Fund (США)	портфельний	25

За оперативними даними Державної служби статистики України у харчовій промисловості, починаючи з січня–червня 2014 року, забезпечується зростання промислового виробництва [7].

Аналіз показників динаміки капітальних інвестицій у харчову промисловість свідчить, що протягом 2010–2013 років до підприємств галузі надходило в середньому 14,1 % від загальних обсягів капітальних інвестицій у промисловість. Протягом 2010–2013 років спостерігалася нестабільна динаміка цього показника (табл. 2).

Таблиця 2

Показник	Рік			
	2010	2011	2012	2013
Капітальні інвестиції, млн. грн. *	8664,6	12254,6	13557,6	14454,1
Індекс капітальних інвестицій, %	78,9	137,3	96,6	112,8
Довідково: капітальні інвестиції у промисловість, млн. грн.*	56725,3	89146,3	103472,6	101858,3

* 2010–2012 роки – інформація Держстату України, 2013 рік – стат. бюл. Держстату «Капітальні інвестиції в Україні» за січень–грудень 2013 р.

Найбільші обсяги інвестицій надходять до виробництва олії та жирів, кондитерської галузі, виробництва молочних продуктів, пива, напоїв, а також м'ясних продуктів [14]. Проте продовжується тенденція зменшення обсягів виробництва продукції кондитерської промисловості, як наслідок застосування країнами Митного союзу обмежувальних заходів щодо імпорту українських кондитерських виробів. Особливо гострою є ситуація з Росією. За 2013 рік, порівняно з 2012, зменшено обсяги виробництва шоколаду та готових харчових продуктів, що містять какао, – на 2,7 % (вироблено 328 тис. тонн); виробів кондитерських цукрових (у т. ч. білий шоколад), що не містять какао, – на 8,7 % (вироблено 197 тис. тонн). За десять місяців 2014 року, порівняно з відповідним періодом 2013, зменшено виробництво шоколаду та готових харчових продуктів, що містять какао, – на 29,3 % (вироблено 185 тис. тонн) та виробів кондитерських цукрових (у т. ч. білий шоколад), що не містять какао, – на 10,8 % (вироблено 149 тис. тонн) [7].

Основним джерелом фінансування інвестицій у харчовій промисловості є власні кошти підприємств, частка яких у структурі фінансування капітальних інвестицій у галузі у 2010–2013 роках у середньому становила 86 % (табл. 3).

Таблиця 3

Капітальні інвестиції у харчову галузь
за джерелами фінансування, млн. грн. [14]

Показник	Рік			
	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5
Разом:	8664,6	12254,6	13557,6	10849,8
у т. ч. за рахунок				

коштів державного бюджету	4,5	25,1	14,1	0
коштів місцевих бюджетів	1,7	6,1	86,6	422,1
власних коштів підприємств та організацій	7333,8	10591,6	11669,4	9457,6
кредитів банків та інших позик	1004,2	1248,9	1760,4	799,1
коштів іноземних інвесторів	284,1	361,9	1,7	134,9

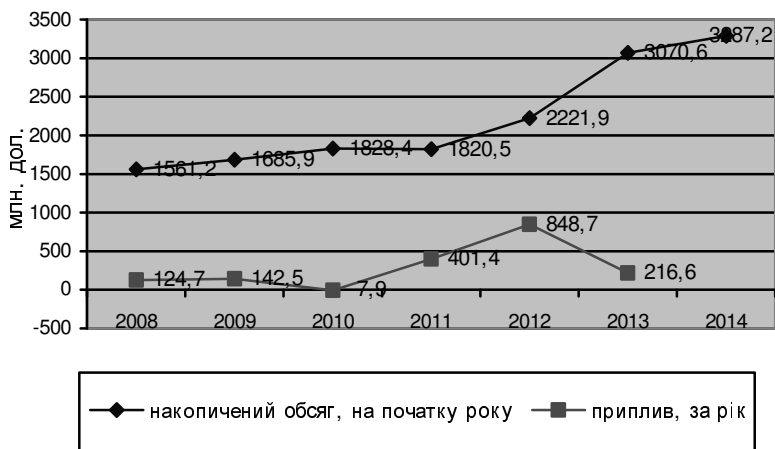
Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5
коштів вітчизняних інвестиційних компаній, фондів тощо	*	11,7	*	*
коштів населення на будівництво власних квартир	*	*	*	0
інших джерел фінансування	18,4	9,2	12,8	*

* Інформація конфіденційна відповідно до Закону України «Про державну статистику»

У 2012–2013 роках значно зростає фінансова підтримка інвестиційних проектів у галузі з місцевих бюджетів. Частка кредитів у структурі капітальних інвестицій у харчову промисловість у 2010–2012 роках коливалася у межах 10–13 %, а частка коштів іноземних інвесторів не перевищувала 3,3 %.

Частка харчової галузі у структурі накопичених прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у промисловості зростає з 13,5 % у 2008 році до 18,2 % у 2013. Суттєвий приплив ПІІ у харчову промисловість спостерігався у 2011–2012 роках, у 2013 році він дещо скоротився (рис. 1).

*Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій
у харчову промисловість протягом 2008–2014 років [14]*

У 2013 році найбільшою у структурі накопичених ПІІ у галузь була частка кіпрського капіталу (23,2 %). Другою за розмірами була частка Нідерландів (20,1 %), представлених на українському ринку, зокрема, відділеннями компаній Nutricia Ukraine (виробництво дитячого харчування), Milkiland N.V. (виробництво молочної продукції), групи Zeelandia (виробництво інгредієнтів для хлібопекарської та кондитерської промисловостей). Значні обсяги прямих інвестицій на українському ринку харчової продукції накопичені також Швецією, Люксембургом, Великою Британією, Францією та Швейцарією. Щодо аналізу джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств кондитерської промисловості, то слід зазначити, що сума амортизаційних відрахувань, поряд з обсягами отриманого прибутку, є основним джерелом фінансування їх інвестиційної діяльності.

*Таблиця 4
Динаміка обсягів амортизаційних відрахувань кондитерських підприємств за 2009–2013 роки, тис. грн.*

Підприємство	Рік					Відхилення 2013 р. від 2009 р., тис. грн	Темп зростання 2013 р. від 2009 р., %
	2009	2010	2011	2012	2013		
АТ «ВО «КОНТИ»	14626	8485	34810	30080	1062612		
ПАТ «Полтава- кондитер»	52014	62412	72337	79551	89897		
ПАТ «Київська конди- терська фабрика «Рошен»	209738	269931	469218	233800	285305		

* Розраховано за даними форми Ф1 «Баланс» зазначених підприємств

Майже на всіх підприємствах суми накопиченої амортизації використовуються для здійснення капіталовкладень. Значні обсяги

даного джерела фінансування інвестицій є особливо важливим для збиткових підприємств.

Інвестування АТ «ВО «КОНТИ» здійснювалось за рахунок власних та залучених коштів (табл. 5).

Таблиця 5
Інвестиційні проекти АТ «ВО «КОНТИ» за 2001–2011 роки

Назва проекту	Дата вводу в експлуатацію	Сума інвестицій, тис. дол. США
1	2	3
Виробництво печива – сандвіч	2002	411
Виробництво печива – сандвіч	2004	2559
Виробництво вафельних виробів № 1	2001	5600
Виробництво вафельних виробів № 2	2005	2900
Виробництво помадних цукерок № 1	2003	7900
Виробництво помадних цукерок № 2	2005	12000
Виробництво складного десерту № 1	2005	10600
Виробництво складного десерту № 2	2007	11800
Виробництво шоколаду	2007	34500
Виробництво бісквітної продукції	2007	15200
Новий виробничий корпус	2005	15000
Нова офісна будівля	2007	10400
Логістичний центр	2007	17000
Виробництво глазурованих цукерок	2008	15835
Виробництво шоколадних цукерок та шоколадної плитки	2008	21202
Виробництво драже	2008	1977

Закінчення табл. 5

1	2	3
Виробництво вафельних виробів	2008	4097
Виробництво печива –	2008	836

сандвіч		
Виробництво глазури	2008	2055
Інфраструктурні об'єкти (Трансформаторна підстанція ДКФ. Фабрика фасовки Макіївка)	2008–2009	8708
Модернізація виробництва	2010	1441
Розширення виробництва	2010	2621
Придбання земельної ділянки	2010–2011	1108
ВСЬОГО АТ «ВО КОНТІ» (факт)		205750

Так, основне придбання ПАТ «Полтавакондитер» у 2007 році – лінія з виробництва печива на суму 3551,5 тис. грн. Також здійснено добудову виробничих та складських приміщень на загальну суму 10 750,0 тис. грн. Основне придбання товариства в 2008 році – лінія для нанесення шоколадної глазури на кондитерські вироби вартістю 1 496 600,76 грн. У 2009 році – котел – 2 579 591,97 грн., лінія карамелі – 6 223 176,89 грн., лінія цукерок – 1 605 837,26 грн., вафельна лінія – 3 998 533,61 грн. У 2010 році Товариство придбало карамельну лінію вартістю 6 729 609,49 грн., лінію цукерок вартістю 1 840 602,86 грн., вафельну лінію вартістю 4 368 406,16 грн., приміщення кафетерію вартістю 1 430 386,14 грн. тощо. В 2011 році товариство придбало загоральну машинку Sarel з двома живителями на загальну суму – 1 004 715,54 грн.

ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» за 2011 рік придбало основних засобів на суму 29542, 5 тис. грн., у т. ч. основні придбання: система відеонагляду в приміщеннях фабрики – 4537,2 тис. грн.; технічне переобладнання торгового відділення – 5024,4 тис. грн.; ліфт для цукеркового цеху – 1678,5 тис. грн.; заміна кабельної лінії по ПС «Бастіонна» – 4899,6 тис. грн.; конвеєри для дільниці «Корівка «Рошен» – 1871,5 тис. грн. Відчуження основних засобів здійснено на суму 3 134,2 тис. грн.

Провівши аналіз, можна зробити висновок про достатній розмір власних коштів для забезпечення інвестиційної діяльності окремими підприємствами кондитерської галузі. Це свідчить про зростання інвестиційної активності кондитерських підприємств до кінця 2012 року, а, відповідно, мало б приваблювати інвесторів до вкладання коштів у відповідні виробництва.

Проте, як вказує Т.А. Говорушко [2], чистий прибуток і амортизаційні відрахування можуть використовуватися для фінансування інвестиційної діяльності підприємств, якщо мають

реальне грошове наповнення. Дохід від реалізації продукції як основа формування чистого прибутку набуває грошової форми виключно в момент здійснення розрахунків. І амортизація як стаття витрат нараховується за певний проміжок часу, але амортизаційний фонд набуває грошового наповнення лише за умови здійснення реалізації продукції. Саме тому обов'язковою умовою використання власних внутрішніх джерел інвестиційної діяльності є стабільне функціонування підприємства, зокрема за рахунок своєчасності розрахунків за реалізовану продукцію.

Щодо здійснення інвестиційної діяльності досліджуваних підприємств кондитерської промисловості за рахунок позикових джерел фінансування зазначимо, що кредит – відносно легкодоступне і досить надійне джерело формування інвестиційних ресурсів підприємства.

Аналіз обсягів залучення кредитних ресурсів зазначених підприємств протягом 2009–2013 років наведено в таблиці 6.

Як видно, ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» не користувалося в своїй інвестиційній діяльності короткостроковими кредитами. Це говорить про наявність власних грошових коштів. ПАТ «Полтавакондитер» залучало короткострокові кредитні ресурси. АТ «ВО «КОНТИ» лише у 2012 році обійшлося власними коштами. Аналіз обсягів залучення довгострокових кредитів зазначених підприємств протягом 2009–2013 років наведено в таблиці 7.

Структура джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств кондитерської промисловості за період 2009–2013 років наведена у таблиці 8.

Таблиця 6

Динаміка обсягів залучених короткострокових кредитних ресурсів кондитерських підприємств
за 2009–2013 роки, тис. грн.

Підприємство	Рік					Відхилення 2013 р. від 2009 р., тис. грн.	Темп зростання 2013 р. від 2009 р., %
	2009	2010	2011	2012	2013		
АТ «ВО «КОНТІ»	284413	27047	29013	0,0	6081	-278332	-97,86
ПАТ «Полтава-кондитер»	0,0	6000	7135	6794	823	823	100,0
ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Динаміка обсягів залучених довгострокових кредитів кондитерських підприємств
за 2009–2013 роки, тис. грн.

Підприємство	Рік					Відхилення 2013 р. від 2009 р., тис. грн.	Темп зростання 2013 р. від 2009 р., %
	2009	2010	2011	2012	2013		
АТ «ВО «КОНТІ»	1035110	1254940	1251972	1184400	994400	-40710	-3,93
ПАТ «Полтава- кондитер»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Структура джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств
в кондитерській промисловості 2009–2013 років

Підприємство	Рік									
	2009		2010		2011		2012		2013	
	власний капітал, %	позиковий капітал, %	власний капітал, %	позиковий капітал, %	власний капітал, %	позиковий капітал, %	власний капітал, %	позиковий капітал, %	власний капітал, %	позиковий капітал, %
АТ «ВО «КОНТІ»	1,1	98,9	0,66	99,34	2,65	97,35	2,48	97,52	51,51	48,49
ПАТ «Полтава- кондитер»	100,0	0,0	91,23	8,77	91,02	8,98	92,13	7,87	99,09	0,91
ПАТ «ККФ «Рошен»	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,00	100,0	0,00	100,0	0,00

Обсяги залучених довгострокових кредитів явно вказують, що АТ «ВО «КОНТИ» протягом 2009–2013 років проводило активну інвестиційну політику. Інші підприємства обходилися без залучення довгострокових кредитів.

ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» та ПАТ «Полтавакондитер» роблять ставку на використання власного капіталу, що дозволяє їм значно меншими об'ємами залучати позикові інвестиційні ресурси. Це дозволяє їм меншою мірою бути залежними від кредиторів, що значно знижує ступінь фінансового ризику. ІПП АТ «ВО «КОНТИ» з кінця 2013 року знаходиться під серйозною загрозою.

Висновки. З проведених досліджень можна зробити такі висновки:

1. Ступінь інвестиційної привабливості промислового підприємства є індикатором залучення потенційних інвесторів.
2. Інвестиційний клімат в Україні для кондитерських підприємств значно погіршився протягом 2013–2014 років.
3. Для оцінки інвестиційної привабливості підприємств кондитерської промисловості доцільно розробити об'єктивну комплексну систему показників. Цей аспект потребує подальшого дослідження.
4. Визначення рівня власної інвестиційної привабливості не є кінцевою метою для підприємства, що прагне залучити інвестиційні кошти. Заходи з підвищення інвестиційної привабливості, що здійснюються на основі аналізу теперішнього стану підприємства, спрямовані на залучення нових інвесторів і на покращання умов інвестування.

Список використаної літератури:

1. *Бланк И.А.* Основы инвестиционного менеджмента / *И.А. Бланк.* – Т. 2. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 444 с.
2. *Говорушко Т.А.* Формування джерел фінансування інвестиційної діяльності на підприємствах кондитерської промисловості в умовах глобалізації економіки : монографія / *Т.А. Говорушко, Г.В. Сілакова.* – К. : Логос, 2013. – 208 с.
3. *Кузьмін О.Є.* Діагностика інвестиційної привабливості підприємств регіону / *О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник* // *Економіка і регіон : Науковий вісник Полтавського нац. техн. ун-ту імені Юрія Кондратюка.* – 2011. – № 30. – С. 23–28.
4. *Носова О.В.* Інвестиційна привабливість підприємства / *О.В. Носова* // *Стратегічні пріоритети.* – 2007. – № 1 (2). – С. 120–126.

5. Павлова О.С. Підвищення інвестиційної привабливості підприємств виноробства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / «Економіка та управління підприємствами» / О.С. Павлова. – Одеса, 2012. – 20 с.
6. Пересада А.А. Інвестиційний аналіз : підручник / А.А. Пересада, Ю.М. Коваленко, С.В. Онікієнко. – К. : КНЕУ, 2003. – 485 с.
7. Підсумки роботи харчової промисловості за січень–жовтень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/15313>.
8. Савчук В.П. Анализ и разработка инвестиционных проектов // В.П. Савчук, С.И. Прилико, Е.Г. Величко. – М. : Абсолют-В, Эльга, 1999. – 304 с.
9. Свекла К.А. Конкурентоспроможність та економічна безпека підприємства / К.А. Свекла, І.О. Кузнецова // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка: реалії часу і перспективи», м. Одеса, 20–21 лютого 2014 р.). – Т. 2. – Одеса : ОНПУ, 2014.– С. 64–65.
10. Скриньковський Р.М. Методичні рекомендації до оцінювання інвестиційної привабливості підприємств / Р.М. Скриньковський // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 23. – С. 62–67.
11. Товстенюк О.В. Інвестиційна привабливість як об'єкт діагностики / О.В. Товстенюк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» / «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2012. – № 727. – С. 381–386.
12. Турило А.М. Методика оцінки інвестиційної безпеки підприємства / А.М. Турило, С.В. Канітула // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2 (80). – С. 140–143.
13. Харламова Г.О. Оцінювання привабливості об'єктів інвестування / Г.О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 9. – С. 73–79.
14. Шевченко А.В. Щодо розвитку інвестиційних процесів у харчовій промисловості України. Аналітична записка / А.В. Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1539/>.
15. Шестак О.В. Сучасний стан та тенденції розвитку кондитерської галузі / О.В. Шестак // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 6 (980). – С. 132–137.

ШТАНЬКО Людмила Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри прикладної економіки Національного університету харчових технологій, доцент кафедри фінансів Українського гуманітарного інституту.

Наукові інтереси:

– дослідження стратегій розвитку підприємств харчової промисловості;

– продовольча безпека України.

Тел.: (093)813–30–04.

E-mail: selva_ugi@mail.ru.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2014.